

شوینه‌واری (لا إله إلا الله)

ئەم ووشە یە ئەگەر بە راستگۆیی و دلسۆزی یەو و بووتری و ئیش بکریت بە ناوەرۆک و داخواری یە کە ی بە ئاشکراو بە نەینی ئەوا شوینه‌واری زۆر سوپاس کراوی دەبیت بە سەر تاک و کۆمە لەو وە لە هەموویان گرنگتر:

۱- کۆبوونه‌وی ووشە و دەنگ کە بە هۆیە وە هیز و سەرکەوتن بۆ موسلمانان دەستە بەر دەبیت بە سەر دوژمناناندا، چونکە هەموویان ئەوکاتە بە یە ک دین دینداری دەکەن و یە ک بیروباوەر پەیرەو دەکەن هەر وە کو خوای گەورە دەفەر موویت:

﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا﴾ {سورة آل عمران: ۱۰۳}.

واتە: ئیو هەمووتان دەست بگرن بە ئیسلام و قورئانە وە، وە پارچە پارچە یی و جیاوازی مەکەن، وە خوای گەورە دەفەر موویت:

﴿هُوَ الَّذِي أَيْدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ وَأَلْفَ بَيْنٍ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتْ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ {سورة الأنفال: ۶۲-۶۳}.

واتە: خوای گەورە ئەو خوایە یە کە پشتیوانی تۆی کرد بەو ی کە سەرتی خست بە سەر بی باوە پاندا لە شەری بەدر، وە بە هۆی باوە پاندا وە وە دلی ئەوس و خەزرجی یە ک خست بە هۆی باوە پاندا وە کە پیشتەر لە شەرو کوشتارکردنی یە کتردا بوون، ئەگەر تۆ هەرچی هە یە لە سەر زهویدا بته خشیبایە بۆ ئەو ی دلیان یە ک بخەیت نەتەتوانی دلیان یە ک بخەیت، بەلام خوای گەورە دلیانی یە ک خست و پیکانی خست، هەر خوای گەورە بە راستی بە دەسەلات و کاربە جی یە.

وە جیاوازی لە بیرو باوە پاندا دەبیتە هۆی پارچە پارچە یی و کیشە و یە کتر کوزی وە کو خوای گەورە دەفەر موویت:

﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا أَلَسَتْ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ﴾ {سورة الأنعام: ۱۰۹}.

واتە: ئەو کە سانە ی دینە کە یان پارچە پارچە کردو بوون بە بەش بەش و تاقم تاقم ئەوا تۆ لە وان نیت لە هیچ شتی کدا ئەوان لە پێبازی تۆ دەرچوون.

وە دەفەر موویت:

﴿فَتَقَطُّوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبْرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ﴾ {سورة المؤمنون: ۵۳}.

واتە: شوین کە وتوانی پیغە مبه‌ران (عليهم الصلاة والسلام) لە گەل ئەو ی دینە کە یان یە ک بوو پارچە پارچە یان کردو بوون بە چەند گروپ و تاقمیکە وە کە جیاوازی جۆراو جۆر بوون، پاشان هەر حیزب و تاقمیک بەو ی کە خۆی پییەتی لە دین دلخۆش و سەرسام بوون.

بۆ یە هیچ شتی ک خەلکی یە ک ناخات و کۆیان ناکاتە وە تەنها بیروباوەری ئیمان و یە کخوایە رستی نەبیت کە ئەمەیش دەلالەت لە سەر کراوی (لا إله إلا الله) یە، وە تۆ پەند وەربگرە لەو حالە ی کە عەرەبی تیدا بوو پییش ئیسلام، وە بزانه پاش ئیسلام چۆن گۆران و جییان بە سەردا هات.

۲- دهسته‌به‌ر بوونی هیمنی و ناسایش و دلنمایی له کۆمه‌لگای یه‌کخوایه‌رستدا که‌وا دینداری ده‌که‌ن به‌ ناوه‌پۆک و داخوای (لا إله إلا الله)، چونکه هه‌ر یه‌ک له ئەندامانی ئه‌و کۆمه‌لگایه ئه‌وه‌ی که خوا‌حه‌لالی کردووه وه‌ری ده‌گریته و ده‌یکات، وه‌ واز ده‌هینیت له‌وه‌ی که خوای گه‌وره‌ حه‌رامی کردووه له‌سه‌ری، وه‌کو کارلیک کردنیک له‌گه‌ل بیروباوه‌ره‌که‌ی که‌وا ئه‌مه‌ی پی‌ ده‌لێت، ئه‌ویش ده‌ست هه‌لده‌گریته و واز ده‌هینیت له‌ ده‌ست درێژکردنه‌ سه‌ر خه‌لکی و سه‌تم کردن و دوژمنایه‌تی، وه‌ هاوکاری و خۆشه‌ویستی و پشتیوانی و سه‌رخستنی یه‌کتری بو خوا جیگای ئه‌مانه‌ ده‌گریته‌وه، وه‌کو ئیش کردنیک به‌ فه‌رمایشتی خوای گه‌وره:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ {سورة الحجرات: ۱۰}. واته: ته‌نها باوه‌رداران برای یه‌کترن.

وه ئه‌م شته به‌ ئاشکرا ده‌رده‌که‌ویته له‌ حالێ عه‌ره‌ب له‌ پی‌ش ئه‌وه‌ی دینداری بکه‌ن به (لا إله إلا الله) وه‌ له‌ پاش ئه‌وه‌ی که ده‌ستیان کرد به دینداری کردن به (لا إله إلا الله) و موسلمان بوون، پی‌ش موسلمان بوونیان دوژمنی یه‌کتری بوون، وه‌ یه‌کتریان ده‌کوشت و شانازیان ده‌کرد به‌ کوشتن و برین و تالانی کردنی مالی یه‌کتری، به‌لام کاتیک موسلمان بوون، بوون به‌ برای خۆشه‌ویستی یه‌کتری وه‌کو خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویته:

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ﴾ {سورة الفتح: ۲۹}.

واته: محمد (ﷺ) پی‌غه‌مبه‌رو نی‌ردراوی خوای گه‌وره‌یه، ئه‌و هاوه‌لانه‌یشی که له‌گه‌لیدان (ﷺ) زۆر سه‌خت و توندن له‌ گه‌ل کافراند، وه‌ زۆر به‌سۆزو به‌زه‌یین له‌ ناو خۆیاندا.

وه‌ ده‌فه‌رموویته:

﴿وَأذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا﴾ {سورة آل عمران: ۱۰۳}.

واته: ئه‌ی موسلمانان ئیوه‌ یادی به‌خششی خوای گه‌وره‌ بکه‌نه‌وه‌ به‌سه‌رتانه‌وه‌ کاتیک که ئیوه‌ دوژمنی یه‌کتری بوون وه‌ یه‌کتریتان ده‌کوشت، خوای گه‌وره‌ دلانی یه‌ک خست و به‌هۆی به‌خششی خوای گه‌وره‌وه‌ ئیوه‌ی (ئه‌وسو و خه‌زه‌ج) بوون به‌ برای یه‌کتری.

۳- به‌ده‌ست هیئانی سه‌روه‌ری و جینیشینی له‌سه‌ر پووی زه‌ویدا، وه‌ پاکی دین و دامه‌زراوی به‌رامبه‌ر شه‌پۆلی بیرو بۆچون و ده‌رپراوه‌ جیاوازو جو‌راوجۆره‌کان، هه‌روه‌کو خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویته:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا﴾ {سورة النور: ۵۵}.

واته: خوای گه‌وره‌ په‌یمانی داوه‌ به‌وانه‌ی که باوه‌رپیان هیئاوه‌ و کرده‌وه‌ی باشیان کردووه له‌ ئیوه‌ که به‌جه‌خت له‌سه‌رکراوی له‌سه‌ر زه‌ویدا ده‌یانکات به‌ جینیشین و سه‌روه‌ر هه‌روه‌ک چۆن ئه‌وانه‌ی پی‌ش ئیوه‌ی کرد به‌ جینیشین، وه‌ هه‌روه‌ها ئه‌و ئایینی ئیسلامه‌ی که خوای گه‌وره‌ رازی بووه‌ بۆیان له‌سه‌ر زه‌ویدا بۆیان جیگیرو دامه‌زراو ده‌کات، وه‌ له‌ پاش ترسو دله‌راوکی بۆیان ده‌گۆرپیت به‌ هیمنی و ئارامی به‌ مه‌رجیک که به‌ تاو ته‌نها من بپه‌رستن و هیچ هاوبه‌شیکم بو دانه‌نین.

خوای گه‌وره‌ به‌ده‌سته‌هینانی ئه‌م داواکراوه‌ به‌رزانه‌ی به‌ستۆته‌وه‌ به‌ په‌رستنی خۆی به‌ تاو ته‌نها یه‌ بی‌ هاوبه‌ش

برپاردان بوی که نه مه بریتی یه له ماناو ناوه پوک و داخوای (لا إله إلا الله) .

4- به دهست هینانی نارامی دهروونی و جیگیری میسک بۆ هه رکه سیک که بلیت: (لا إله إلا الله) و ئیش بکات به داخوای یه کانی، چونکه یه که خوا ده په رستیت و ده زانیت مه به سستی خواجه که ی چی یه و به چی پازی ده بییت نه میش جی به جی یان ده کات، وه ده زانیت به چی تووره ده بییت خوی لی دور ده خاته وه، به پیچه وانه ی که سیک که چه ند خواجه کی جوراو جور ده په رستیت هه ریه که یان مه به سستی هه یه پیچه وانه ی مه به سستی نه و خواجه ی تری، وه هه لسورانیکی هه یه پیچه وانه ی هه لسورانی نه و خواجه ی تری، هه روه کو خوی گه وره ده فه رموویت:

﴿أَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ {سورة يوسف: ۳۹} .

واته: ئایا چه ند په روه ردگارو چه ند خواجه کی جوراو جور باشتره یان خوی تاک و ته نهاو بالاد هس؟! .
هه روه ها ده فه رموویت:

﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا﴾ {سورة الزمر: ۲۹} .

واته: خوی گه وره نمونه بۆ مروقی هاوبه ش برپاردەر که زیاتر له خواجه کی هه یه ده هیئیت وه به به نده یه که کومه لیک خاوه نی هه یه و خزمه تی هه موویان ده کات و ماندوو ده بییت، که هه ریه که یشیان جیاوازن له وی تریان و ره وشتیان خراپه، و که سیان لی پازی نین، وه نمونه بۆ مروقی یه که خواجه رست ده هیئیت وه به به نده یه که یه که خاوه نی هه بییت نه گه ر خزمه تی بکات لی پازی ده بییت، وه نه گه ر خزمه تی نه کات لی ده بووریت، ئایا نه م دوو نمونه یه وه که یه که وایه؟

پیشه و ابن القیم (په حمه تی خوی لی بییت) ده فه رموویت: (نه مه نمونه یه که خوی گه وره هیئاویه تی یه وه بۆ هاوبه ش برپاردەر یه که خواجه رست، هاوبه ش برپاردەر وه که به نده یه که وایه که کومه لیک خه لکی جیاوازن پق و کینه لیک بووی ره وشت خراپ خاوه نی بن، هاوبه ش برپاردەر که چه ند خواجه کی جوراو جور ده په رستیت لیک چوینراوه به به نده یه که که مولکی کومه لیک خه لک بییت هه موویان پکابه ری بکه ن له خزمه ت کردنیدا نه ویش ناتوانیت په زامه ندی هه موویان به ده ست به هیئیت، وه مروقی یه که خواجه رست که به تاک و ته نها خوی گه وره ده په رستیت نمونه ی وه که به نده یه که وایه که یه که خاوه نی هه بییت و خوی دابیته ده سستی یه وه و مه به سستی بزانییت و ریگیای په زامه ندی بزانییت، نه مه له پشوو داندایه له وه ی که کومه لیک شه ریک له سه ری نا کوک بن، به لکو نه م ساغه بۆ خاوه نه که ی به بی نه وه ی کیشه ی تیدا بییت له گه ل نه رم و نیانی و سوزو به زه یی و چاکه ی خاوه نه که ی بوی، وه به رزه وه ندی یه کانی هه لده سورینیت ئایا نه م دوو به نده یه یه که سانن؟! (۱) .

5- به رزی و پایه بلندی بۆ نه هلی (لا إله إلا الله) له دنیا و قیامه تدا هه روه کو خوی گه وره ده فه رموویت:

﴿حُنَفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا حَرَّمَ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخَطَّفَهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوَى بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ﴾ {سورة الحج: ۳۱} .

واته: لاده ن له په رستنی جگه له خوا و به ته نها خوا په رستن و هاوبه شی بۆ برپار مه دن، وه هه رکه سیک هاوبه ش بۆ خوی گه وره برپار بدات وه که نه وه وایه له ئاسمانه وه به ربوویته خواره وه و بالنده پارچه پارچه ی بکات و بیبات،

یا خود با فریبی بداته شوینیکی دوورو قولله وه (واته: هر که سیک هاوبهش بریار بدات بۆ خوی گه وره کرده وه کانی به تالّ ده بیته وه)، ئەم ئایه ته به لگه یه له سه ر ئه وه ی که یه کخوایه رستی به رزی و پایه بلندی یه، وه هاوبهش بریاردان نزمی و دابه زین و به ربوونه وه یه.

زانای پایه به رز ابن القیم (په حمه تی خوی لی بیّت) ده فه رموویّت:

(خوی گه وره باوه رو یه کخوایه رستی چوواندووه به ئاسمان له به رزی و پایه بلندی و فراوانی و پرزدا که جیگای به رزبوونه وه و دابه زینی تی، هه یه تی داده به زیت بۆ زهوی و هه یه بۆی به رز ده بیته وه، وه هاوبهش بریارده رو بۆ باوه ری چوواندووه به به ره وه بوو له ئاسمان بۆ نزمترین جیگا له رووی ته سکی و تهنگی یه کی سه خته وه و ئازاریکی یه که له سه ر یه که و بالنده یه ئه ندامه کانی ده بات و پارچه پارچه ده کات به و شه ی تانانه ی چوواندووه که خوی گه وره ده ی نیریت و ده ی سوورپینیت و بیزاری ده کات و قورسی ده کات بۆ شوینی له ناو چوونی، وه بایش فری خوی ده داته شوینیکی دووری قولّ که ئەمه هه وا و ئاره زووه که یه تی وای لی ده کات خوی بخاته نزمترین و خراپترین شوین و دوورترین شوین له ئاسمانه وه (۲).

۶- پاراستنی خوین و مالّ و ناموس، پیغه مبه ر (ﷺ) ده فه رموویّت:

(أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله فإذا قالوها عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا بحقها) (۳).

واته: فه رمانم پی کراوه له لایه ن خوی گه وره وه که کوشتاری خه لکی بکه م هه تا ده لّین (لا إله إلا الله)، وه ئه گه ر ووتیان ئه وا خوین و مالیان له من پاریزراو ده بیّت ته نها به مافی (لا إله إلا الله) نه بیّت.

که ده فه رموویّت: (بحقها) مانای ئه وه یه که ئه گه ر ووتیان (لا إله إلا الله) وه له ئه ستان به جی به جی کردنی مافه کانی که بریتی یه له جی به جی کردنی داخوازی یه کانی یه کخوایه رستی و دوور که و تنه وه له هاوبهش بریاردان و هه ستان به جی به جی کردنی پایه کانی ئیسلام ئه وا خوین و مالیان پاریزراو نابیّت، به لکو ده کوژرین و مالیان به غه نیمه ده بریت بۆ موسلمانان، هه ره کو چون پیغه مبه ر (ﷺ) و جینیشینه کانی (ﷺ) ئاویان لیان کرد.

هه ره ها ئەم ووشه یه (لا إله إلا الله) شوینه واری گه وره ی هه یه له سه ر تاك و کۆمه لّ له په رستن و هه لسوکه وت کردن و ئاداب و په وشته کان...

وبالله التوفيق ، وصلى الله وسلم على نبينا محمد وآله وصحبه أجمعين.

(۱) (إعلام الموقعين: ۱/۱۸۷).

(۲) (إعلام الموقعين: ۱۸۰).

(۳) (رواه البخاري في الإعتصام: ۲۱۷/۱۳).

وه رگی رانی

م. صلاح الدين عبد الكريم